

Sentències

Sentència del Tribunal Constitucional del 9-9-2025 relativa al recurs d'empara 2025-41-RE.

Causa 2025-41-RE

(Álvarez Álvarez c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 267-2025. Recurs d'empara

Sentència del 9 de setembre del 2025

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 16 de maig del 2025, per la representació processal del Sr. Jesús Hernan Álvarez Álvarez, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'autè del 9 de maig del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, així com contra totes les resolucions judicials emanades des de l'inici del procediment, per una presumpta vulneració dels drets a la igualtat i a la llibertat dels individus, a un procés degut, a la defensa i a un procés amb totes les garanties, reconeguts als articles 6.2, 9 i 10 de la Constitució, i també per la presumpta vulneració dels drets a la capacitat jurídica i a l'accés a la Justícia, establerts als articles 12 i 13 del Conveni internacional dels drets de les persones amb discapacitat, així com del dret a un judici just, previst a l'article 6 i concordants del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que s'anul·li l'ordenança penal del 10 de desembre del 2024, que se suspengui la pena d'expulsió del recurrent i que es retreguin les actuacions al moment de la celebració de l'ordenança penal per tal que es puguin garantir els seus drets fonamentals;

Vista la Constitució, especialment els articles 6.2, 9, 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'autè del Tribunal Constitucional del 16 de juny del 2025 que va admetre a tràmit aquesta causa amb efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 7 de juliol del 2025, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 10 de desembre del 2024, la Batllia de Guàrdia (Penal) va condemnar, mitjançant ordenança penal, el Sr. Jesús Hernan Álvarez Álvarez, com a autor responsable de dos delictes majors d'agressió sexual, de dos delictes menors d'assetjament sexual i d'un delicte menor d'intrusisme, sense que concorressin circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal, a la pena única de 10 mesos de presó, dels quals

6 mesos fermes a complir al Centre Penitenciari i la resta de la pena substituïda per 7 anys d'expulsió del Principat, així com a una multa de 500,00 €.

1.2. La representació processal del recurrent va formular un incident de nul·litat contra aquesta decisió, i, el 7 d'abril del 2025, la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia va dictar un aute en què acordava no donar lloc a aquest incident, ja que havia estat presentat fora de termini.

1.3. La representació processal del recurrent va interposar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 9 de maig del 2025, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute que decidia no admetre a tràmit aquest recurs.

1.4. El 16 de maig del 2025, la representació processal del Sr. Jesús Hernan Álvarez Álvarez va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 9 de maig del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, així com contra totes les resolucions judicials emanades des de l'inici del procediment, per una presumpta vulneració dels drets a la igualtat i a la llibertat dels individus, a un procés degut, a la defensa i a un procés amb totes les garanties, reconeguts als articles 6.2, 9 i 10 de la Constitució, i també per la presumpta vulneració dels drets a la capacitat jurídica i a l'accés a la Justícia, establerts als articles 12 i 13 del Conveni internacional dels drets de les persones amb discapacitat, així com del dret a un judici just, previst a l'article 6 i concordants del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- El recurrent denuncia en el seu recurs d'empara l'eventual vulneració dels drets fonamentals previstos als articles 6.2 i 10 de la Constitució -drets a la igualtat i a la llibertat dels individus, a un procés degut, a la defensa i a un procés amb totes les garanties- i la vulneració dels articles 12 i 13 del Conveni internacional dels drets de les persones amb discapacitat, així com la del dret previst a l'article 6 i concordants del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

- En primer terme, assenyala que els suports que el Conveni de Nova York preveuen per a la capacitat jurídica no han existit -article 12-, malgrat la seva discapacitat, i el batlle -article 33 del Codi penal- ho hauria d'haver comprovat. Afegeix que -article 13- no s'han efectuat els ajustos raonables, ni s'han ofert els suports necessaris per facilitar l'accés a la justícia en igualtat de condicions amb altres persones. Conseqüentment, s'ha infringit l'article 6 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals pel que fa al dret a un judici just, que inclou el dret a ser escoltat i defensat de forma adequada.

- Exposava que en el procés ordinari hi ha hagut una mancança d'avaluació efectiva de la seva capacitat per comprendre el procediment. També al·lega la seva incapacitat per defensar-se de manera efectiva i la manca d'ajustaments raonables i de suports necessaris a aquest efecte.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que s'anul·li l'ordenança penal del 10 de desembre del 2024, que se suspengui la seva pena d'expulsió i que es retroreguin les actuacions al moment de la celebració de l'ordenança penal per tal que es puguin garantir els seus drets fonamentals.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- La Sala Penal va dictar un aute del 9 de maig del 2025, en què va inadmetre a tràmit el recurs d'apel·lació contra l'aute dictat per la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia del 7 d'abril del 2025, que tampoc admetia a tràmit l'incident de nul·litat interposat pel recurrent contra l'ordenança penal.

- En primer terme, declara que l'extemporaneïtat de l'incident de nul·litat és evident i que la data d'inici del còmput del termini del recurs s'ha d'establir en la notificació de l'ordenança penal. No obstant això, encara que, a efectes dialèctics, s'entengués que va ser el 15 de gener del 2025 quan va ser emès l'informe segons el qual el recurrent no era imputable, l'incident també estaria presentat fora de termini. I el termini de 2 anys previst a l'article 18 *quater*, apartat segon, de la Llei transitòria de procediments judicials s'ha de concebre

com a un màxim per poder formular l'incident en els casos en què el coneixement de la vulneració de drets fonamentals hagi tingut lloc després de la notificació de la resolució.

- En segon terme, quant al fons, afirma que no s'al·lega una real i efectiva vulneració dels drets a un procés degut i a la jurisdicció, així com del dret a obtenir una resolució judicial motivada, ni del dret a la presumpció d'innocència, sinó que el recurrent discrepa de la valoració sobre la seva imputabilitat basada en proves posteriors a l'ordenança penal.

- Per aquests motius, inadmet a tràmit el recurs d'apel·lació interposat contra l'incident de nul·litat plantejat contra l'ordenança penal que va condemnar el recurrent.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- De manera prèvia, el Ministeri Fiscal sol·licita la desestimació del recurs d'empara, atès que l'incident de nul·litat es va presentar fora de termini i, per tant, no s'hauria esgotat la via processal ordinària, alhora que no es va recórrer l'aute que desestimava el recurs de revisió, sinó que es va impugnar l'ordenança penal del 10 de desembre del 2024. I en el sentit exposat, s'ha pronunciat el Tribunal Constitucional en l'aute del 15 de desembre del 2014, recaigut en la causa 2014-37-RE.

- Quant al fons, sosté que la discapacitat del recurrent encara no ha estat reconeguda, ni tan sols quan es va dictar l'ordenança penal. Tampoc disposa de mesures de suport establertes judicialment i, per tant, no havia de gaudir de suports en els actes judicials, ni en el procediment d'ordenança penal. A més, el recurrent va ser reconegut per una metgessa de l'àrea de medicina legal i forense, la qual va concloure que podia declarar i exercir perfectament el seu dret a la defensa. Ni l'advocat de guàrdia, ni el Ministeri Fiscal, ni el batlle van apreciar cap circumstància que pogués fer pensar que el recurrent no entenia el procediment, ni allò que comportava la seva acceptació.

- Per aquests motius, demana que es desestimi aquest recurs, de manera principal, per no haver-se esgotat les vies ordinàries, i subsidiàriament, per la manca de vulneració dels drets constitucionals al·legats.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància, ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic, ni absurd i que no vulneri cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. En els capítols IV i VI de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional es contenen els pressupòsits formals i materials per a l'admissió a tràmit d'un recurs d'empara.

També cal ressenyar que, segons una reiterada doctrina judicial, aquells casos en què un recurs d'empara hagi estat indegudament admès, la causa d'inadmissió que concorre i que no ha estat detectada fins després de l'estudi aprofundit del recurs, es converteix en una causa de desestimació.

Un dels pressupòsits per a l'admissió del recurs d'empara és que aquest hagi estat interposat dins del termini establert -articles 37 i 42 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- i que si s'opta per la via d'accés a l'empara, prèvia interposició de l'incident de nul·litat, aquest s'hagi tramitat en doble instància i hagi estat formulat en els terminis legals -article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials-, atès que si l'incident de nul·litat es presenta fora de termini, la via jurisdiccional ordinària no hauria estat esgotada i esdevindria inviable la tramitació del recurs d'empara.

3.3. En aquest cas, el recurrent exposa que les resolucions d'inadmissió de l'incident de nul·litat per part de la Batllia i de la Sala Penal es fonamenten en l'extemporaneïtat d'aquest, però no s'empra cap raó per fonamentar o explicar per quin motiu l'incident de nul·litat es va presentar fora de termini, amb escreix, ni exposa l'existència d'alguna situació de força major o excepcional que ho pogués justificar.

I encara més, el recurrent en empara va formular un recurs de revisió contra la fermesa de l'ordenança penal del 10 de desembre del 2024, el qual va ser refusat per l'aute del 24 de febrer del 2025. Però l'incident de nul·litat que va interposar va ser -no contra l'aute que refusava la revisió-, sinó contra l'ordenança penal.

3.4. Des d'una perspectiva formalista, allò que seria procedent seria la inadmissió a tràmit automàtica del recurs d'empara per la manca d'esgotament de la via ordinària prèvia.

Malgrat l'afirmació precedent, en casos en què el recurs d'empara o, com és el cas, l'incident de nul·litat, es formula fora de termini, de conformitat amb la jurisprudència d'aquest Tribunal i amb la del Tribunal Europeu dels Drets Humans, aquest Tribunal Constitucional efectua una tasca de ponderació, segons la qual es possibilita en alguns supòsits l'atenuació d'aquesta obligació. En aquesta línia, l'aute de l'11 de juliol del 2019, recaigut en la causa 2019-42-RE, i, l'aute del 17 de juny del 2019, recaigut en la causa 2019-40-RE, van admetre que *"es pot considerar una certa flexibilitat en l'examen de les normes processals relatives als terminis en circumstàncies excepcionals"* i va esmentar com a precedents la sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans del 29 de maig del 2012 (causa UTE SAUR-VALLNET c/ Andorra) i també l'aute d'aquest Tribunal del 7 de maig del 2018, recaigut en la causa 2018-2-RE.

3.5. En el recurs que ara ens ocupa, la jurisdicció ordinària va motivar, de manera raonable i lògica, el còmput del termini de l'incident de nul·litat, així com el dia inicial del còmput *-dies a quo-*, tot donant perfecte compte de com s'interpreta el termini màxim que es conté en l'article 18 *quater*, apartat segon, de la Llei transitòria de procediments judicials, i va concloure que l'incident de nul·litat s'havia interposat àmpliament fora de termini.

D'altra banda, com hem ressenyat, en el recurs d'empara no es discerneix el motiu ni el suport argumentatiu per explicitar les raons per les quals es va presentar extemporàniament i per què hauria de ser admès a tràmit, malgrat això.

D'acord amb la nostra doctrina, continguda, entre d'altres, en l'aute del 15 de desembre del 2014, recaigut en la causa 2014-37-RE, el fet de no presentar a temps l'incident de nul·litat significa que no s'han exhaurit tots els mitjans legals previstos com a exigència per interposar un recurs d'empara, la qual cosa comporta com a conseqüència la inadmissió a tràmit del recurs.

3.6. La indeguda admissió a tràmit del recurs d'empara es converteix en causa de desestimació d'aquest recurs, per manca d'esgotament de la via jurisdiccional prèvia quan s'opta per la via de l'incident de nul·litat en dues instàncies.

Aquesta desestimació del recurs per la concurrència d'una causa d'inadmissió eximeix d'analitzar els motius de fons del recurs d'empara.

3.7. La desestimació d'aquest recurs d'empara comporta la imposició de les costes processals a la part recurrent -article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar, per la concurrència d'una causa d'inadmissió, el recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jesús Hernan Álvarez Álvarez contra l'aute del 9 de maig del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, així com contra totes les resolucions judicials emanades des de l'inici del procediment.

2. Imposar a la part recurrent les costes processals derivades de la desestimació del seu recurs d'empara.

3. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, a la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia, a la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 9 de setembre del 2025.

Joan Manel Abril Campoy
President

Josep-D. Guàrdia Canela
Magistrat

Pere Pastor Vilanova
Vicepresident

Jean-Yves Caullet
Magistrat